

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

เพชรรัตน์ จันทพันธ์ และ วิวัฒน์ ฤทธิมา *

วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ ๑๔๐ ถ.กาญจนวนิช ต.เขารูปช้าง อ.เมืองสงขลา

จ.สงขลา ๙๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๗๔-๓๑๑๘๘๕-๗ มือถือ ๐๘๕-๗๕๒๖๕๕๔ Email:wiwat_nay@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นกรวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวและวิธีการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว จากการศึกษาพบว่าการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาวนั้นมีการจัดเป็นรูปแบบของฐานการเรียนรู้ในชุมชน เป็นลักษณะของฐานองค์ความรู้ตามแหล่งการเรียนรู้

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ฐานองค์ความรู้, แหล่งการเรียนรู้, ตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

ความสำคัญและความเป็นมา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน นั้นเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทางร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ซึ่งขับเคลื่อน โดยชุมชน ดำเนินการจัดการ โดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนและสนใจจะเรียนรู้โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุมในมิติต่างอาทิเช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ดำเนินการ โดยกระบวนการจัดการของชุมชนและชุมชนเป็นเจ้าของ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้าง โอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น

พื้นที่ตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา นั้นเป็นที่ราบลุ่มใกล้ทะเลสาบสงขลาและ มีป่าพรุทะเลน้อย พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีบางส่วนเป็นเขตป่าพรุ ซึ่งติดกับพรุควนเคร็ง พรุทะเลน้อย มีนกน้ำอาศัยเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพและยังเหมาะแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างดี จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้หน่วยงานท้องถิ่นนั้นได้ร่วมกับแกนนำชุมชน ผลักดันให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นำเอาฐานทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชุมชนท้องถิ่นมาจัดการใหม่ให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนทางหนึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถนำฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่มีอยู่เดิม รวมถึงผู้คนในชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน โดยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาวนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน โดยความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร ที่มีอยู่ ก่อให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น “วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง” รวมถึงทำให้ประชาชนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของตน เกิดความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การถอดบทเรียนในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน การร่วมกำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนงานและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชน นับได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวทางบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยแท้ ทำให้ชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว หนุนเสริมความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรของตนเองได้ นำมาสู่อย่างยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาคำเนินการเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการจัดประชุมและเสวนากลุ่มของประชาชนในชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพและกลุ่มองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงฝึกปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการจัดระบบ การหารูปแบบในการสร้างแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับฐานวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความต้องการของชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่มองค์กรชุมชนและองค์กรภาครัฐในระดับท้องถิ่นซึ่งมีความเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบ้านขาว

ผลการการศึกษา

จากการศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวและวิธีการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาวนั้น พบว่าการดำเนินงานการท่องเที่ยว เป็นรูปแบบของฐานการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งลักษณะของฐานองค์ความรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ 15 แห่ง อันได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลบ้านขาว , ศูนย์เรียนรู้ศิลปหัตถกรรมจากกะลามะพร้าว , กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษหมู่ 5 , กลุ่มปลาตุกร้าหมู่ 1 , กลุ่มสหกรณ์ผู้ผลิตและผู้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ระยะโนดจำกัด , กลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูด , กลุ่มผลิตเครื่องแกง หมู่ 3 , กลุ่มผลิตข้าวหอมมะลิหมู่ 4 , กลุ่มผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว , กลุ่มออมทรัพย์ , กลุ่มเรือ , กลุ่มมัคคุเทศก์ , กลุ่มบ้านพัก , กลุ่มอาหาร และกลุ่มศิลปวัฒนธรรม

ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยววันนี้ได้แบ่งกลุ่มกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ 15 แห่งของตำบลบ้านขาว ออกเป็น 6 กลุ่มกิจกรรม โดยมีการบริหารจัดการโดยกระบวนการของชุมชน ได้แก่

1 กลุ่มไหว้พระนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนตำบลบ้านขาว ได้แก่ ท่านพระครูอิน พระครูจันทร์ แห่งวัดบ้านขาวและพ่อท่านปลอด แห่งวัดหัวป่า ประกอบกับการเรียนรู้ชีวประวัติความเป็นมา อำนาจอิทธิฤทธิ์ บารมีต่างๆ ของท่านพระครูอิน พระครูจันทร์และพ่อท่านปลอด อีกทั้งเยี่ยมชมโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆที่ได้ค้นพบในพื้นที่ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

2 กลุ่มจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชมระบบนิเวศน์และวิถีชีวิตคนบ้านขาว จัดโดยกลุ่มเรือและกลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มเรือและกลุ่มมัคคุเทศก์ มีปฏิบัติการกลุ่มร่วมกันในกิจกรรมต่อไปนี้

1) การกำหนดแหล่งเรียนรู้และเส้นทางการศึกษาดูงานทรัพยากรธรรมชาติในทะเลสาบสงขลา รวมถึงกำหนดระยะเวลาและฤดูกาลที่เหมาะสม

2) กำหนดข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงาน อันได้แก่ การขึ้นลงเรือที่ปลอดภัย วิธีปฏิบัติขณะอยู่ในเรือ เป็นต้น

3) ประสานงานกับทีมกลางในการนำนักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงานศึกษาแหล่งเรียนรู้ในทะเลสาบสงขลา เกี่ยวกับ วัน เวลาและจำนวนผู้ลงเรือ

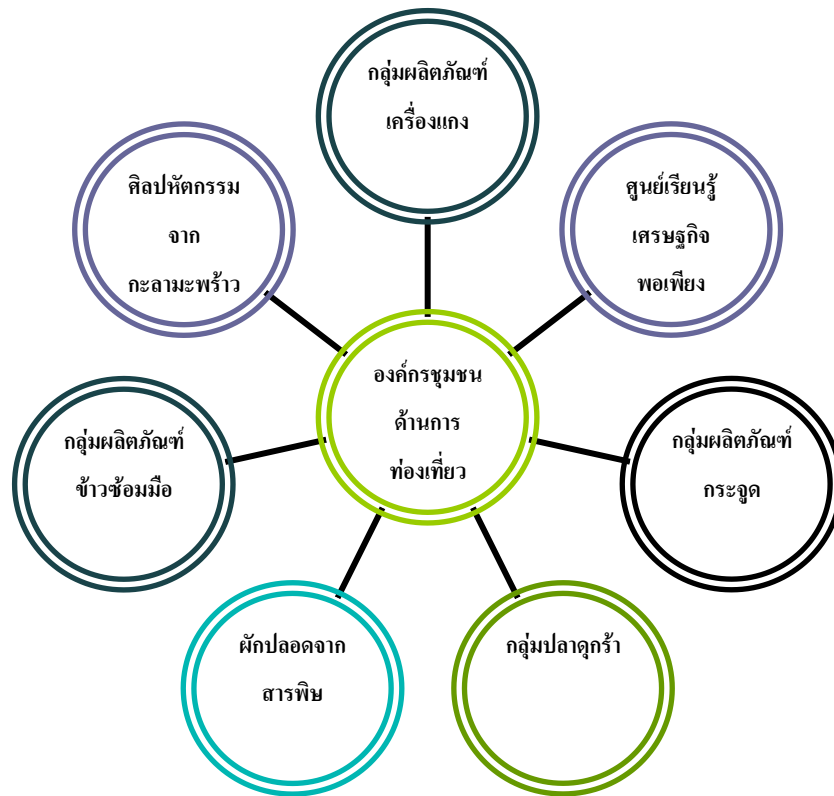
4) จัดสรรจำนวนเรือให้เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว

5) ประเมินความพร้อมของเรือด้านความปลอดภัย เช่น เสื้อชูชีพ ก่อนนำนักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงานศึกษาเรียนรู้

6) จัดกิจกรรมนำนักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงานท่องเที่ยวชมระบบนิเวศน์ทะเลสาบสงขลาและวิถีชีวิตของคนตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ในการจัดกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยว นั้นประกอบไปด้วย การชมการเลี้ยงควายน้ำ , แวะชมป่ากระจุต , ชมกานานาพันธุ์ , ชมเมฆซอนป่าเสม็ด , ชมศาลากลางน้ำ หรือที่เรียกกันว่าศาลานางเรียม , ชมทุ่งบัวทะเลน้อย , ชมวิธีการจับปลาและการทำมาหากินของการทำประมงพื้นบ้าน และชมยวนนก

3 ฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย 7 แหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าฐานการเรียนรู้ในชุมชนของตำบลบ้านขาวนั้น เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน หากย้อนมองถึงความพร้อมและจุดดึงดูดความสนใจที่นำมาสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ , กลุ่มปลาคุกร้า , กลุ่มผลิตภัณฑ์กระจุต , กลุ่มผลิตข้าวซ้อมมือ , กลุ่มผลิตเครื่องแกง , ศูนย์เรียนรู้ศิลปหัตถกรรมจากกะลามะพร้าว และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลบ้านขาว เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งหนึ่งที่สำคัญของการรักษา ระบบนิเวศน์ มีการจัดสัดส่วนพื้นที่ทำกิน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลบ้านขาวได้จัดสัดส่วนพื้นที่สำหรับการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากจำนวนพื้นที่ใช้สอยทั้งหมด 15 ไร่ โดยนำมาจัดสรรสำหรับการปลูกข้าวและพืชตระกูลถั่วจำนวน 6 ไร่ ปลูกพืชหมุนเวียนจำนวน 4 ไร่ ทำร่องสวนจำนวน 4 ไร่ และเหลืออีก 1 ไร่ ใช้สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย ปลูกไม้ผลและทำคอกเลี้ยงสัตว์

ภาพที่ 1.1 : องค์กรชุมชนด้านการท่องเที่ยว

4. การบริการบ้านพักแบบการให้บริการโฮมสเตย์

สำหรับที่พักของนักท่องเที่ยวและผู้มาศึกษาดูงานของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลานั้น มีกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์คอยบริการ ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกโฮมสเตย์ เข้าร่วมประมาณ 30 – 40 หลัง ในการบริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ มีระบบการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการฝ่ายบ้านพัก มีเกณฑ์มาตรฐานของบ้านพัก โดยเน้นความสะอาด ปลอดภัย รวมทั้งอธยาศัยของเจ้าบ้าน มีการกำหนดราคาของบ้านพัก การประสานงานกับทิมกลาง ในการรับนักท่องเที่ยวหรือผู้ดูงานเข้าพักอาศัย เกี่ยวกับ วัน เวลา จำนวน การจัดสรรจำนวนบ้านให้เหมาะสมกับจำนวนผู้พักอาศัย มีคณะกรรมการดำเนินการประเมินความพร้อมของที่พักอาศัย โดยตรวจสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน สุขลักษณะในบ้านเรือน ตลอดจนคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้พักอาศัย เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กลุ่มกำหนด ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาพักอาศัย จัดนักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงานเข้าพักตรงกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ เจ้าของบ้านให้การต้อนรับ เป็นเจ้าของบ้านที่ดี ปฐมนิเทศและดูแลให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานได้รับความสะดวก ปลอดภัย และพักผ่อนนอนหลับ โดยไม่มีสิ่งรบกวนใด จัดเตรียมและดูแลอาหารมื้อเช้าและก่อนกลับให้แก่ผู้มาพักและให้ผู้มาพักเขียนบันทึกสมุดเยี่ยมความพึงพอใจ รวมทั้งสิ่งที่ต้องปรับปรุง พร้อมทั้งชำระค่าที่พัก ทั้งนี้ค่าที่พักก็จะนำมาปันผลแก่สมาชิกในกลุ่ม

5. การจัดบริการอาหารแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาศึกษาดูงาน ในพื้นที่ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา นอกเหนือจากสาระจากแหล่งเรียนรู้ และการได้อิ่มเอิบการชมธรรมชาติแล้ว การได้อิ่มหนำกับรสชาติอร่อยของอาหารพื้นบ้านและการดูแลเอาใจใส่จากคนในชุมชน ในตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยี่ยมชมได้เช่นกัน กลุ่มอาหารเป็นอีกแหล่งเรียนรู้หนึ่ง นำมาซึ่ง

สร้างความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ นำทีมโดย คุณวัชรินทร์ ขุนแก้ว ประธานกลุ่ม ประชุมวางแผน กับทีม กลาง เกี่ยวกับ แนวคิด รายการอาหาร วัน เวลา สถานที่ จัดเตรียมอาหารกลางวัน อาหารว่าง และอาหารเย็น เน้น วัตถุประสงค์และทรัพยากรในท้องถิ่น ดูแล อำนวยความสะดวก การรับประทานอาหารแก่คณะผู้ศึกษาคุณงาน รายได้กลุ่ม นำมาปันผลแก่สมาชิก

6. กิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลบ้านขาว อำเภอ ะโนด จังหวัดสงขลา โดยมีการจัดกิจกรรมการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อเป็นกิจกรรมในการต้อนรับ นักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาคุณงาน สำหรับกิจกรรมการแสดงนั้นเน้นการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตำบลบ้าน ขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อันได้แก่ การละเล่นและรำกลองยาว การแสดงรำโนราห์เด็ก การแสดงหนัง ตะลุงคน การแสดงระบำพราณเด็ก รวมถึงกิจกรรมอื่นๆอีกมากมาย ทั้งนี้เป็นสร้างความครึกครื้น ความบันเทิง เพื่อ การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตลอดจนพัฒนาเยาวชนให้กล้าคิดกล้าแสดงออก และสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามสืบไป

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลาแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่เกิด กระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนในการสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวและดำรงชีพอยู่ในชุมชนโดยใช้ฐานทรัพยากรทาง ธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม นำไปสู่การสร้างการเรียนรู้และมีการจัดทำแผนการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

วัตถุประสงค์หลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านขาว

ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา นั้นให้ความสำคัญต่อ วัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนและคงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในท้องถิ่น จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนสำนึกถึงคุณค่าต่อสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดลอมในชุมชน ร่วมมือร่วมใจรักษา สภาพแวดล้อมของทะเลสาบสงขลาให้คงสภาพเดิมมากที่สุด เพราะฉะนั้นการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มุ่งปลูกฝังให้ประชาชน ลดการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ สร้างความอุดมสมบูรณ์แก่ชุมชน ตำบลบ้านขาว อำเภอ ระโนด จังหวัดสงขลา

2. เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์โดยรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตนอันจะส่งผลต่อความอยู่ รอดของชุมชนอย่างยั่งยืน มุ่งปลูกฝังให้ประชาชนคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนและส่วนรวมมากกว่าคำนึงเพียง แก่ผลประโยชน์เพียงเล็กน้อยของตน ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ทุกๆคนในตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

3. เพื่อเปิดรับนักท่องเที่ยวหรือบุคคลภายนอกเข้ามาสัมผัส เรียนรู้ทรัพยากรในทะเลสาบสงขลา สัมผัส วิถีชีวิตคนบ้านขาวในระบบนิเวศน์โดยปราศจากการทำลาย รวมทั้งเพื่อพัฒนา ยกระดับและเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ใน ตำบลให้บุคคลภายนอกได้รู้จักมากขึ้น

4. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตส่วนตนและสภาพแวดล้อม เมื่อสภาพแวดล้อมดี มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ย่อมส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชน ประชาชนมีสุขภาพกาย จิตที่ดี มีคนมาเที่ยวมีรายได้ คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีตามมา

5. เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรทะเลสาบ รวมทั้งทรัพยากรท้องถิ่นอื่นที่มีในชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตที่ดีงามของบรรพบุรุษ ให้เด็กรุ่นใหม่ได้รู้สึกซึ่งความเป็นท้องถิ่นรักและอนุรักษ์สืบไป

จากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน นั้นก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของภาคส่วนต่างๆ อาทิ ภาคประชาชน องค์กรชุมชนและกลุ่มอาชีพต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานของภาครัฐในพื้นที่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวและดำรงชีพอยู่ในชุมชน โดยใช้ฐานทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิม นำมาสู่การสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

สรุปและการอภิปรายผล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา พบว่าการดำเนินงานการท่องเที่ยว เป็นรูปแบบของฐานการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งลักษณะของฐานองค์ความรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ 15 แห่ง อันได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลบ้านขาว , ศูนย์เรียนรู้ศิลปหัตถกรรมจากกะลามะพร้าว , กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ, กลุ่มปลาตุกร้าหมู 1 , กลุ่มสหกรณ์ผู้ผลิตและผู้บริโภคอินทรีย์ระโนดจำกัด , กลุ่มผลิตภัณฑ์กระชูด , กลุ่มผลิตเครื่องแกง หมู 3 , กลุ่มผลิตข้าวซ้อมมือหมู 4 , กลุ่มผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว , กลุ่มออมทรัพย์ , กลุ่มเรือ , กลุ่มมัคคุเทศก์ , กลุ่มบ้านพัก , กลุ่มอาหาร และกลุ่มศิลปวัฒนธรรม โดยการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวนั้นได้แบ่งกลุ่มกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ 15 แห่งของตำบลบ้านขาว ออกเป็น 6 กลุ่มกิจกรรม โดยมีการบริหารจัดการโดยกระบวนการของชุมชนได้แก่ กลุ่มไหว้พระนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนตำบลบ้านขาว , กลุ่มจัดกิจกรรมล่องเรือชมระบบนิเวศน์และวิถีชีวิตคนบ้านขาว , ฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย 7 แหล่งเรียนรู้ , การบริการบ้านพักแบบการให้บริการโฮมสเตย์ , การจัดบริการอาหารแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาศึกษาดูงาน และกิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลาเน้นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทางโดยชุมชน การจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน องค์กรชุมชน และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เข้ามาร่วมคิดร่วมวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวและวิธีการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

1. สำหรับกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยจะต้องชี้แจงถึงผลดีและผลเสียจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีต่อประชาชน

2. สำหรับฐานการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จำเป็นจะต้องปรับปรุงและพัฒนาฐานการเรียนรู้ให้เหมาะสมในด้านของสถานที่ บรรยากาศในการเรียนรู้ ตลอดจนสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ที่จะเข้ามาศึกษาและท่องเที่ยวในพื้นที่

3. ตัวแทนจากกลุ่มอาชีพต่างและกลุ่มองค์กรต่างๆ ควรดำเนินการจัดตั้งและรวมตัวเป็นคณะทำงานขึ้น เพื่อขับเคลื่อนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ตลอดจนบริหารจัดการกลุ่มอาชีพและองค์กรของกลุ่ม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลบ้านขาว อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2549. ความหมายของการท่องเที่ยว. สืบค้นวันที่ 19 มีนาคม 2555 จาก <http://www.mots.go.th>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559. สืบค้นวันที่ 21 มิถุนายน 2555 จาก <http://www.tica.or.th>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2541. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2555. จาก <http://www.tat.or.th>.
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สารานุกรมฉบับเยาวชน เล่มที่ 27. ค้นวันที่ 23 เมษายน 2555 <http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK27/chapter3/t27-3-11.htm> World Tourism Organization. (1998). Guide for local authorities on developing sustainable tourism. Madrid, Spain: Author.
- ชัยวัฒน์ ปูนคำปิ่น. 2555. การท่องเที่ยวโดยชุมชน : การสร้าง ขยายเศรษฐกิจและวิถีชีวิตท้องถิ่น. ค้นวันที่ 16 เมษายน 2555 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/readeropinion/20120416/446440/99.html>
- พจนนา สวนศรี. 2546 . คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism Handbook). กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- มนัส สุวรรณ และ คณะ. 2541. ก.โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.) เชียงใหม่ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. 2548 . การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในกลุ่มแม่น้ำโขง. เชียงใหม่:สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รชพร จันทร์สว่าง. 2546 . เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2547. หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. ค้นวันที่ 16 เมษายน 2555 จาก <http://www.stou.ac.th/Tourism/Achieve/April/Topic1.htm>

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2551. การท่องเที่ยวโดยชุมชน. ค้นวันที่ 16 มีนาคม 2555 จาก

<http://www.cbt-i.org/travel.php>

สุธี วรประดิษฐ. การมีส่วนร่วมของชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2555.

จาก http://trat.nfe.go.th/trat/topic5_old.php?page=5

สุรเชษฐ์ เชมฐมาศ. 2541. ท่องเที่ยวแบบ “นิเวศสัญจร” ทางรอดแหล่งท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.

อุดม เขยกิจวงศ์; และคนอื่นๆ. 2548. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2555 จาก <http://www.cbt-i.org/travel.php>.

อุษาวดี พลพิพัฒน์. 2545. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ในประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว 21,4 (ตุลาคม- ธันวาคม).

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว 2554. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานตำบลบ้านขาว อำเภอระ

โนด จังหวัดสงขลา. สงขลา: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว.

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว 2554. ประวัติตำบลบ้านขาว. สงขลา: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว.

อภิญา กังสนารักษ์. 2544. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับ

คณะของ. สถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.